

EL TEMPS

L'obrerisme català a inicis del segle XX

El tombant del segle XIX havia estat un període important per a la història del moviment obrer català: el desastre espanyol de l'any 1898 a la guerra de Cuba i de Filipines havia comportat l'inici d'una profunda crisi per a l'estat de la restauració, que estimula el sorgiment de l'important moviment regeneracionista –i també d'un catalanisme polític renovat, que sorgia el 1901 amb una clara voluntat d'intervencionisme polític a nivell d'estat– i de tota una sèrie de canvis en l'estructura productiva de Catalunya que, inevitablement, havien d'influir en la composició del moviment obrer català.

La pèrdua dels darrers mercats colonials –que les últimes dècades de segle havien absorbit una part important de la producció de la indústria tèxtil de Catalunya– va provocar una certa recessió industrial, que va durar mentre es trobaven nous mercats per a col·locar la producció industrial, mentre que la renovació tecnològica que es va operar amb l'objectiu de ser més competitiu en el mercat mundial havia possibilitat la

irrupció al mercat laboral de dones i de nens que abaratiren considerablement la mà d'obra industrial.

Moviment obrer. Enfront d'aquesta situació, el moviment obrer català estava en procés de recuperar-se de la tremenda onada repressiva que va patir durant la darrera dècada de segle, amb motiu de l'esclat del terrorisme anarquista, que havia fet una aparició espectacular a la societat catalana, amb bombes com la del Liceu, la del carrer Banyes Nous de Barcelona o amb l'atemptat que havia sofert el capità general de Catalunya, Arsenio Martínez Campos. Les accions terroristes havien servit al Govern de pretext per portar a terme una onada repressiva sense precedents contra el moviment obrer català, que va menar a la presó de Montjuïc dotzenes de dirigents obrers, fins i tot aquells que s'havien manifestat radicalment en contra de les pràctiques terroristes. La celebració del Procés de Montjuïc, iniciat el desembre de 1896, havia portat davant de l'escamot d'execució cinc anarquistes catalans, i n'havia con-

Vaguites catalans durant la vaga general de febrer de 1902. Després d'una setmana de protestes, però, va acabar sent un fracàs absolut.

LOS TORMENTOS DE MONTJUICH

Article francès sobre el Procés de Montjuïc reproduït a *La Campana de Gràcia* l'any 1899.

Vaga de carreters a Barcelona l'any 1903. A la plana següent un dibuix aparegut al setmanari satíric *La Tralla* el 14 de setembre de 1903 que presenta Alejandro Lerroux com "el rei del Paral·lel".

demnat unes quantes dotzenes més a llargs anys de presidi. La campanya internacional en contra d'aquestes condemnes, a la fi, havia servit per a denunciar el sistema inquisitorial vigent encara a l'estat espanyol i havia forçat el Tribunal Suprem de Guerra i Marina a reduir sensiblement les penes i, finalment, havia impulsat el Govern espanyol a decidir l'estranyament a la Gran Bretanya de 63 dels condemnats.

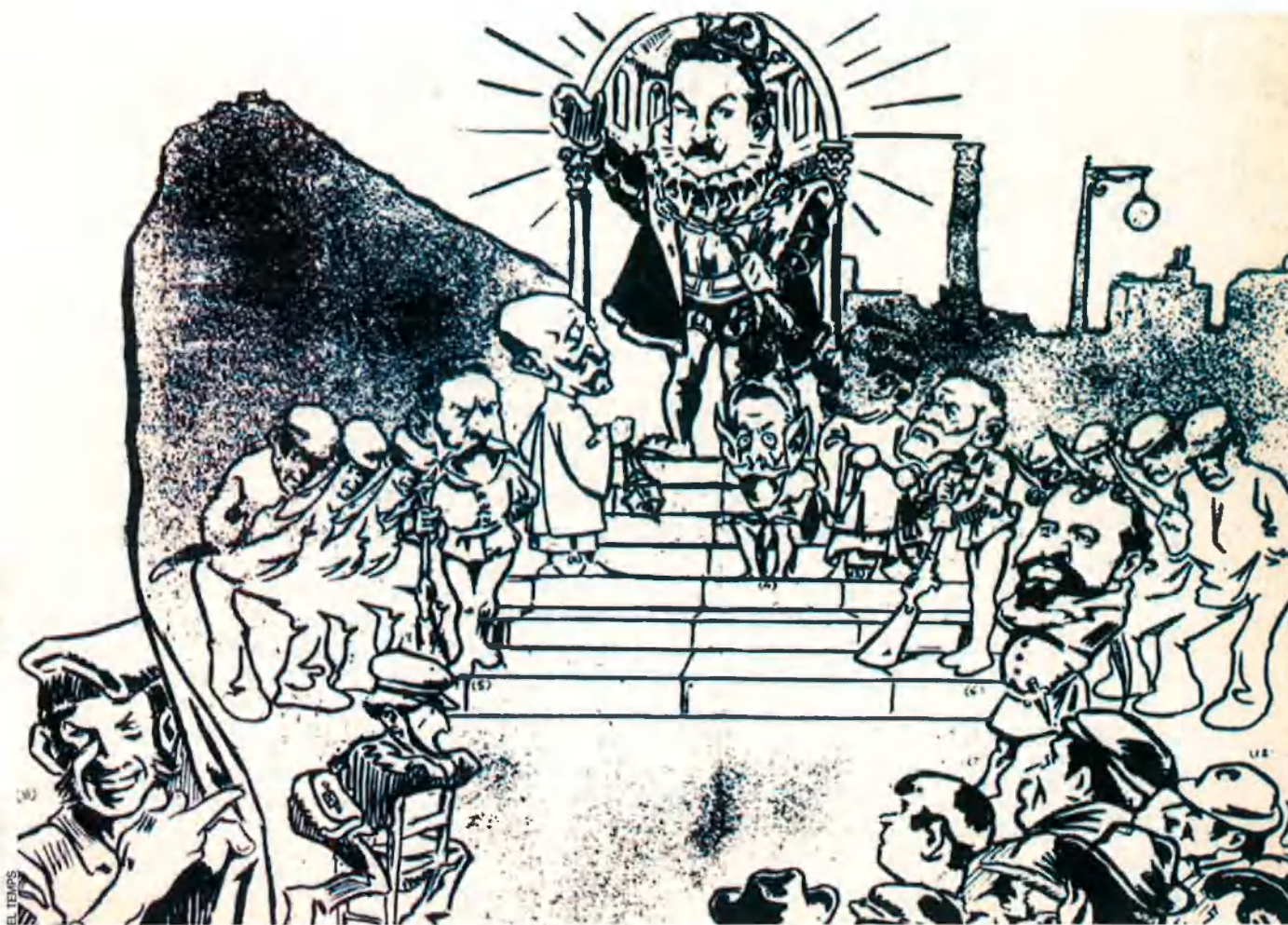
El 1898, a més d'èsser l'any del desastre, va ser l'any en què s'iniciaren les mobilitzacions populars per demanar la revisió del Procés de Montjuïc. La campanya va acabar servint de nexa d'unió entre els republicans i sectors del moviment obrer català i va contribuir a una certa revitalització de l'obrerisme. Per tot plegat, ja sigui per la necessitat de donar respostes a la nova situació econòmica i social que es començava a viure en el món industrial català —amb reduccions salarials, increment de l'atur, empitjorament de les condicions laborals— o per la nova injecció política que ofería la relació amb el republicanisme, els darrers anys del segle XIX i els primers del XX van conèixer una certa reorganització del sindicalisme català.

Organitzacions i conflictivitat social. A les comarques fluvials de Catalunya, on havia arrelat la indústria tèxtil, a les conques del Ter, del Llobregat, del Freser o del Fluvià, l'any 1899 s'havia constituït la Federació Tèxtil Nacional, amb seu a Manlleu, i a Barcelona s'havien posat en funcionament iniciatives sindicals bastant significatives. Mentre els obrers metal·lúrgics creaven la Unió Obrera Metal·lúrgica, els impressors reorganitzaven la Societat de l'Art d'Imprimir, i l'any 1902 eren ja uns 45.000 els treballadors barcelonins que es trobaven organitzats en sindicats. Al mateix temps, tot just iniciat el nou segle, apareixen nous òrgans de premsa, com *El Productor* (juliol 1901), *La Huelga General* (novembre 1901) o el socialista *La Guerra Social* (1902).

Paral·lelament a aquesta reorganització es va intensificar la conflictivitat social. La Federació Tèxtil havia convocat pel novembre de 1900 una vaga general a les conques fluvials del nord de Catalunya

que es va allargar per espai de set setmanes i que va culminar amb el pacte de la fam que van acabar imposant els empresaris, mentre que una nova vaga declarada el març de 1901 a Osona i al Ripollès va posar fi al locaut patronal i amb una important repressió policíaca. A Barcelona, el maig de 1901, eren els tramviàries els qui declaraven una vaga que va anar acompanyada per la declaració de l'estat de guerra. Mentre que la vaga iniciada pels metal·lúrgics barcelonins el desembre del mateix any va deixar plantejada una vaga general, que finalment es va declarar el 17 de febrer de 1902. Aquesta vaga, que es va estendre per Barcelona, Sabadell, Terrassa, Manresa i diverses localitats tarragonines, va afectar entre 80.000 i 120.000 obrers, però després d'una setmana va acabar amb el fracàs més absolut. I aquest fracàs va comportar una intensa desorganització sindical. El fracàs d'una altra convocatòria de vaga general que els anarquistes van desplegar el febrer de 1903 va representar una nova etapa de recessió per al moviment obrer català, i calgué esperar fins el 1906 perquè es produís una lenta recuperació, que va culminar el maig de 1907 amb la constitució de la Solidaritat Obrera, inicialment una federació sindical que agrupava els sindicats barcelonins.

Republicanisme. El darrer aspecte de la realitat social que es va desenvolupar a la societat catalana de començament del noucens va ser l'aparició d'un nou republicanisme, que es va inserir de manera immediata en les files del proletariat barceloní. Es tracta de l'anomenat lerrouxisme, que va vertebrar la contradictòria i polèmica figura d'Alejandro Lerroux. Aquest, que havia participat, ja des de Madrid, en la campanya a favor de la revisió del procés de Montjuïc, va arribar a Barcelona a començament de 1901, en el marc de les confluències que s'estaven produint com a conseqüència de la crisi finisecular, i ja va participar en les eleccions del mes de maig d'aquell any, que van atorgar el triomf a la Lliga Regionalista. Amb una personalitat atractiva, utilitzant un llenguatge planer, amb importants dosis de demagògia social i d'anticlericalisme, "l'emperador del Paral·lel", com va ser conegut durant

la seva etapa barcelonina, va organitzar una important campanya de captació entre els desorganitzats obrers barcelonins, que ben aviat va obtenir els seus resultats. La mobilització social que va aconseguir, la reorganització política que va promoure, amb la inauguració de cases del poble i fraternitats republicanes en molts barris de la ciutat, va ser ingent. Tot i que en el seu moment ja es va denunciar l'objectiu de la seva presència barcelonina, destinada a combatre el naixent nacionalisme català amb un anticatalanisme visceral i un nacionalisme espanyolista fora de dubtes, l'èxit de Lerroux, certament, va acabar sent efímer i en la mesura en què el moviment anarquista es va anar reorganitzant, la influència de Lerroux entre la classe obrera barcelonina també va anar minvant, i a partir de 1905 —amb la nova irrupció dels militars a la vida política catalana, provocada pels fets del *Cu-Cut!*— el seu ascendent va ser cada vegada més reduït.

En aquest marc, difícil i complex, de reorganització i desorganització, de dificultats innegables, per al moviment obrer català, el març de 1903 es posava la primera pedra d'una institució que havia d'ésser emblemàtica entre els treballadors mercantils de Catalunya: el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI). Una institució que aplegava, conjuntament, les reivindicacions catalanes i catalanistes que havien ressorgit amb força en el panorama polític català i unes reivindicacions obreres encaminades a l'educació i a la formació integral dels treballadors mercantils, i a la defensa dels seus interessos laborals i professionals.

El CADCI s'incorporava així a un doble combat reivindicatiu que va acabar donant contingut i definint bona part de la història de Catalunya durant tot el segle XX.

En aquest marc, difícil i complex, de reorganització i desorganització, de dificultats innegables, per al moviment obrer català, el març de 1903 es posava la primera pedra d'una institució que havia d'ésser emblemàtica entre els treballadors mercantils de Catalunya: el CADCI

Maria Pilar Molina Javierre